

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta
Ústav filmu a audiovizuální kultury

BIO CENTRAL V HRADCI KRÁLOVÉ

v letech 1929-1945

Brno

2011

Zpracovala:

Gabriela Duchoňová

Obsah

Úvod.....	3
Stručná historie města Hradec Králové.....	3-4
1. Stavba biografu Central	5
2. Slavnostní otevření	5
3. Popis biografu	5-6
4. Zvukový film.....	6
5. Biograf v letech 1930-1939	6
6. Změna názvu v roce 1939	6
7. Nová zvuková aparatura v roce 1940.....	6
8. Změna názvu v roce 1941	7
9. Kino v letech 1939-1945.....	7
Závěr	7
Zdroje a literatura.....	8

Bio Central v Hradci Králové

V této práci se věnuji biu Central v Hradci Králové. Kino bylo založeno v roce 1929 a funguje do dnešní doby. Ve své práci sleduji biograf od jeho založení až do konce 2. světové války v roce 1945.

Všechny informace jsem čerpala ve Státním okresním archivu v Hradci Králové. Jako výchozí bod mi posloužila práce Jana Koška, pracovníka archivu, publikovaná v zimním sborníku vydaném archivem v roce 2004. Tato práce se zabývala počátky filmových představení v Hradci Králové do nástupu zvukového filmu. Zde jsem našla datum založení bia Central a také popis samotné budovy.

Údaje o trvání výstavby biografu jsem získala z potvrzení o stavbě vydané Městským úřadem v Hradci Králové.

Dále jsem hledala informace o biografu v městských kronikách. Nalezla jsem popis slavnostního otevření kina a jeho podoby, dále také jeho zařízení na zvukový film. Kronika města se bohužel přestala psát v roce 1934. Další dokumenty týkající se kina se v hradeckém archivu nenachází. Fond Masarykovy ligy proti tuberkulóze, která byla provozovatelem kina, se nedochoval.

Jako poslední zdroj informací mi tedy posloužil dobový tisk. Pracovala jsem především s *Osvětou lidu* a *Krajem královéhradeckým*. V obou periodikách jsem našla téměř totožné články o slavnostním otevření kina, jeho podobě a později o jeho přechodu na zvukový film. Dále se v tisku samozřejmě objevují programy kina. Ty se mi staly vodítkem pro zjišťování, zda biograf stále funguje. Až do konce války vydávalo kino programy pravidelně, s jedinou výjimkou, která je zmíněna v textu, kdy se v tisku přibližně dva měsíce žádný program nevyskytl. Nenašla jsem ovšem ani žádné vysvětlující informace jako např. zprávu o přerušení provozu kina apod. Z tisku jsem také čerpala informace o změnách názvu biografu. Nejprve v roce 1939 na bio Slávie, podruhé v roce 1941 na bio Viktoria.

Vzhledem k období, které v této práci sleduji, se mi nepodařilo sehnat žádnou osobu pro část orální historie. Pokusila jsem se najít alespoň návštěvníka biografu, pátrala jsem mezi nejstaršími generacemi svých příbuzných a známých. Návštěvníky kina jsem mezi nimi našla, nicméně vzhledem k jejich věku, navštěvovali kino většinou až po válce a tuto dobu moje práce nesleduje. Jejich rodiče pravděpodobně občas kino navštívili, nicméně žádné zážitky svým dětem nesdělovali a sami už bohužel nežijí.

Stručná historie města Hradec Králové

První písemná zmínka o Hradci Králové jako městu je v listině krále Přemysla Otakara I. z roku 1225, kdy se původní hrad s tržním předhradím stal svobodným královským městem.

Na začátku 14. století ustanovil Václav II. Hradec Králové královským věnným městem. Především působení královny Elišky Rejčky, která si hrad vybrala za své sídlo, zanechalo v Hradci Králové výraznou stopu. Její iniciativou byla například stavba gotického kostela Sv. Ducha, později povýšeného na katedrálu. V této době byl Hradec Králové svým významem, rozlohou a počtem obyvatel nejvýznamnějším českým městem po Praze.

V období renesance, kdy v Hradci Králové působili domácí i zahraniční řemeslníci, vzniká další, snad nejznámější, dominanta města – Bílá věž.

Rozvoj města pokračuje s příchodem jezuitů a zřízením biskupství v roce 1664. Baroko je v Hradci Králové zastoupeno například právě výstavní Biskupskou rezidencí, kostelem Nanebevzetí Panny Marie s přílehlou jezuitskou kolejí či morovým sloupem.

V době vlády Marie-Terezie a Josefa II. bylo město vzhledem ke své strategické poloze přestavěno na vojenskou pevnost. Po pro Rakousko-Uhersko neúspěšné bitvě na nedalekém Chlumu 3. 7. 1866 byla pevnost zrušena.

Kulturní život se koncem století projevil v bohatém spolkovém životě. V 80. letech bylo postaveno Klicperovo divadlo, založeno muzeum, živý kulturní ruch byl i na hradeckém gymnasiu, jehož žákem byl v 60. letech Alois Jirásek a na počátku našeho století i Karel Čapek a Emil Vachek.

Bourání hradeb na přelomu 19. a 20. století umožnilo další rozvoj spojený s výstavbou moderního města. Největší vliv na vývoj moderního Hradce Králové měla osobnost starosty Františka Ulricha. Díky kvalitnímu regulačnímu plánu vzniklo jedinečné moderní centrum.

Na vzhledu moderního města se nejvíce podepsali dva významní čeští architekti: Jan Kotěra vyprojektoval několik významných budov, z nichž je za nejhonosnější považováno Muzeum

východních Čech. Jeho žák Josef Gočár pak pokračoval ve stavební činnosti podle moderních zásad regulace a urbanismu.

Urbanismus města, vynikající architektonická díla, koncepce územního plánu a vysoká úroveň služeb lákaly do města řadu obdivovatelů, odborníků i laických návštěvníků a Hradec Králové si právem vysloužil přívlastek „Salon republiky“.¹

O kulturním životě v Hradci Králové svědčí také existence 11 biografů ke konci roku 1929 na území tehdejšího politického okresu.² Třemi největšími kiny pak byly Grand-Bio Sokol, Lido-bio na Střelnici a bio Central, kterému se budu věnovat podrobněji.

1. Stavba biografu Central

9. července 1929 rada města schválila stavbu biografu při domě čp. 468, o kterou požádal továrník K. V. Skuherský. Biograf byl majitelem domu pronajat Masarykově lize proti tuberkulóze – majiteli licence.³

15. července 1929⁴ byla započata stavba, kterou realizovala firma ing. František Komárek z Hradce Králové celkovým nákladem 1,4 mil. Kč⁵

Stavba byla dokončena za velmi krátkou dobu, dne 18. října 1929.⁶

2. Slavnostní otevření

¹Jakl, Jan (1997): *Hradec Králové*. Hradec Králové: Garamond, s. 5-8.

²Košek, Jan (2004): Počátky filmových představení v Hradci Králové do nástupu zvukového filmu. In: Šůla, Jaroslav aj. (eds.): *Královehradecko - historický sborník pro poučenou veřejnost*. Hradec Králové: Státní okresní archiv Hradec Králové, s. 106.

³Košek, Jan (2004): Počátky filmových představení v Hradci Králové do nástupu zvukového filmu. In: Šůla, Jaroslav aj. (eds.): *Královehradecko - historický sborník pro poučenou veřejnost*. Hradec Králové: Státní okresní archiv Hradec Králové, s. 105.

⁴SOkA, Hradec Králové, f. Archiv města Hradec Králové, inv. č. 673, Protokoly schůzí městské rady I., 1929, kn. č. 383.

⁵Nový biograf v Hradci Králové. *Osvěta lidu*, XXXII, č. 73 (19. 10. 1929), s. 9-10.

⁶SOkA, Hradec Králové, f. Archiv města Hradec Králové, inv. č. 673, Protokoly schůzí městské rady I., 1929, kn. č. 383.

Dne 19. října 1929 bylo bio Central slavnostně otevřeno. Řídící lékař zdravotních ústavů Masarykovy ligy v Hradci Králové, dr. Josef Vanický, uvítal přítomné a vysvětlil, že Masarykova liga potřebuje peníze pro svou činnost a doufá, že tímto podnikem se lize snadněji dostane hmotné podpory. Dále slíbil, že tento biograf chce být výchovnou složkou na poli kulturním a zdravotním a odmítá programy sloužící sensaci lidu. Po proslovu následoval krátký umělecký program, zahrnující tanec, recitaci a zpěv. Promítání bylo zahájeno filmovým žurnálem se záběry soudobého Hradce Králové (opravy zdejších věží aj.). Poté byla promítána zdravotní humoreska *Kašpárek a Budulínek*. Slavnostní zahajovací představení bylo završeno ukázkami z velkofilmu *Archa Noemova*.⁷

3. Popis biografu

K biografu umístěnému na dvoře domu čp. 468 se vcházelo pět metrů širokým průchodem, kde byly umístěny pokladny, dále asi po patnácti metrech byl vchod do samotné budovy biografu. Za hlavním vstupem se zívěťtřím byl okrouhlý vestibul s uprostřed situovanou šatnou, vlevo se nacházel bufet a vpravo kuřárna. Z vestibulu se vcházelo do sálu, nebo schodištěm na galerii a do lóží. Samotný sál, 19 m široký a 28 m dlouhý, obsahoval celkem 800 sedadel. V jeho zadní části byly 4 přízemní lóže, na balkoně jich bylo 14. Dalšíh 13 lóží za tribunami tvořily boxy se samostatnými vchody. Budova byla vybavena parním ústředním vytápěním, výkonná ventilace byla schopna vyměnit vzduch v sále za osm minut. Elektrické osvětlení bylo opatřeno zařízením na pomalé zhasínání a rozsvěcení světel. Dekorativní výzdobu sálu navrhl královéhradecký akademický malíř Josef Heřman.⁸

4. Zvukový film

O zařízení biografu na zvukový film se zmiňuje pamětní kniha města v červenci 1930. V *Osvětě lidu* z 26. července 1930 biograf Central oznamuje návštěvníkům zahájení sezony zvukovým filmem, uvádí také, že i nadále bude promítat filmy němé. Upozorňuje také na fakt, že i přes velké finanční náklady, jaké s sebou zvuková projekce nese, zůstává cena vstupného nezměněna. První zvukový film, *Dítě Paříže*, byl pak v kině promítán 25. července 1930. Po filmu

⁷ SOkA, Hradec Králové, f. Archiv města Hradec Králové, inv. č. 525, Pamětní kniha, 1929-1930, kn. č. 236, s. 251.

⁸ Košek, Jan (2004): Počátky filmových představení v Hradci Králové do nástupu zvukového filmu. In: Šůla, Jaroslav aj. (eds.): *Královehradecko - historický sborník pro poučenou veřejnost*. Hradec Králové: Státní okresní archiv Hradec Králové, s. 105-106.

byl ještě jako dodatek uveden proslov Čsl. generálního konzula ve Spojených státech amerických dr. Jaroslava Nováka ke krajanům.⁹

5. Biograf v letech 1930 – 1939

Provoz biografu Centrál v těchto letech nebyl ničím narušen. Nedošlo k žádným větším změnám. V tisku jsou pravidelně vydávány programy, jiné zmínky o kinu téměř nenajdeme. Jen 5. května 1934 se v *Osvětě lidu* objevuje krátká zpráva o změně ve správě biografu: „Tajemník Icha byl vyzván, aby do 15. května t. r. vzdal se funkce ve správě bia.“¹⁰ V této době, konkrétně od 14. 4. do 16. 6. 1934 se v tisku neobjevují programy kina a ani žádné vysvětlující informace. Po této pauze jsou programy znovu tištěny.

6. Změna názvu v roce 1939

1. ledna 1939 se v *Osvětě lidu* dočítáme, že název kina byl změněn z bia Central na bio Slavie.¹¹

7. Nová zvuková aparatura v roce 1940

6. července 1940 je v *Osvětě lidu* avizováno namontování nové zvukové aparatury zn. Klangfilm-Evropa-Klarton, ke kterému dojde během letních prázdnin od pátku 12. do čtvrtka 25. července, kdy kino nepromítá.¹²

8. Další změna názvu v roce 1941

Dne 26. 7. 1941 se v *Kraji královéhradeckém* objevuje program kina, které je nyní nazvané bio Viktoria. Pod tímto názvem je poznámka: „dř. bio Slavie“¹³

⁹ Bio Central v Hradci Králové. *Kraj královéhradecký*, XXI, č. 53 (27. 7. 1930), s. 6.

¹⁰ Změna ve správě bia Central. *Osvěta lidu*, XXXVII, č. 34 (5. 5. 1934), s. 3.

¹¹ *Osvěta lidu*, XLII, č. 1 (1. 1. 1939), s. 4.

¹² *Osvěta lidu*, XLIII, č. 29 (13. 7. 1940), s. 4.

¹³ *Kraj královéhradecký*, XXXII, č. 30 (26. 7. 1941), s. 7.

9. Kino v letech 1939-1945

Biograf provozuje svou činnost po celou dobu války.

Bio Central založené roku 1929 se zařadilo po bok již fungujících biografů v Hradci Králové a pravděpodobně si brzy našlo své návštěvníky. Jeho provoz probíhal nepřerušovaně po celou dobu, kterou tato práce mapuje. Jako jediný ze všech biografů, které v tomto období v Hradci Králové existovaly, funguje dodnes. Opět se vrátil ke svému původnímu názvu a je posledním jednosálovým kinem v Hradci Králové.

Použité zdroje:

Literatura:

JAKL, Jan (1997): *Hradec Králové*. Hradec Králové: Garamond, s. 5-8.

KOŠEK, Jan (2004): Počátky filmových představení v Hradci Králové do nástupu zvukového filmu. In: Šůla, Jaroslav aj. (eds.): *Královehradecko - historický sborník pro poučenou veřejnost*. Hradec Králové: Státní okresní archiv, s. 106.

Prameny:

a) archivní prameny

- archivy a archivní fondy

Státní okresní archiv Hradec Králové (SOkA, Hradec Králové),

f. Archiv města Hradec Králové, inv. č. 525, Pamětní kniha, 1929-1930, kn. č. 236.

f. Archiv města Hradec Králové, inv. č. 526, Pamětní kniha, 1931-1932, kn. č. 237.

f. Archiv města Hradec Králové, inv. č. 527, Pamětní kniha, 1933-1934, kn. č. 238.

f. Archiv města Hradec Králové, inv. č. 673, Protokoly schůzí městské rady I., 1929, kn. č. 384.

f. Berní správa, k. 107, inv. č. 656.

b) publikované prameny

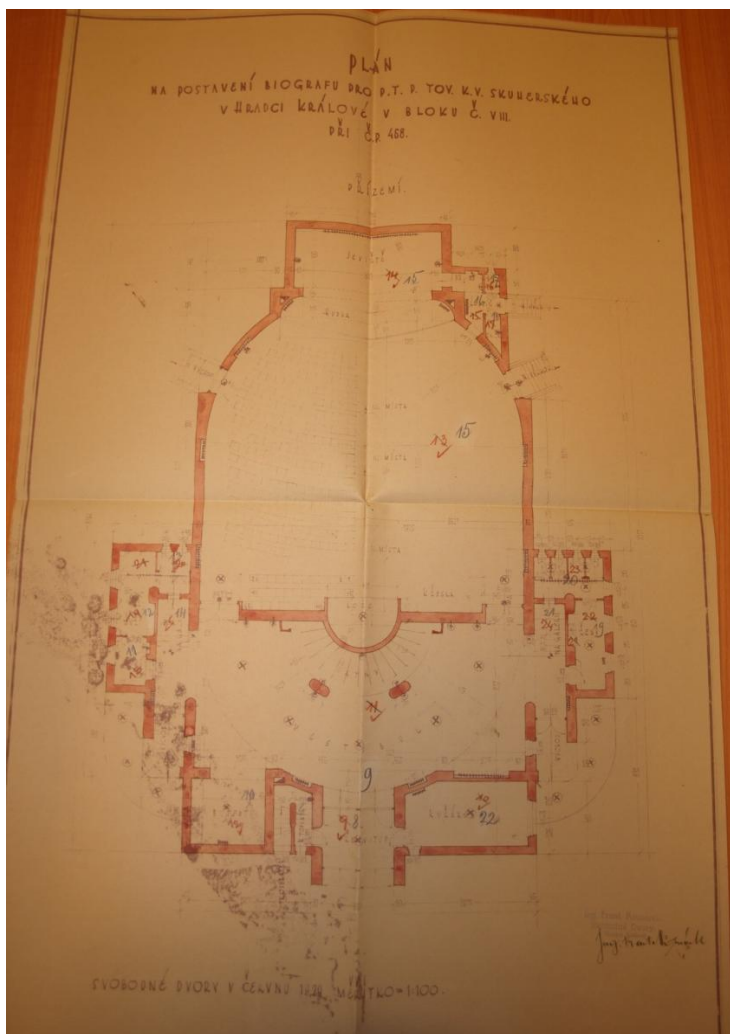
- periodika

Státní okresní archiv Hradec Králové (SOkA, Hradec Králové),

Kraj královehradecký, 1929-1945

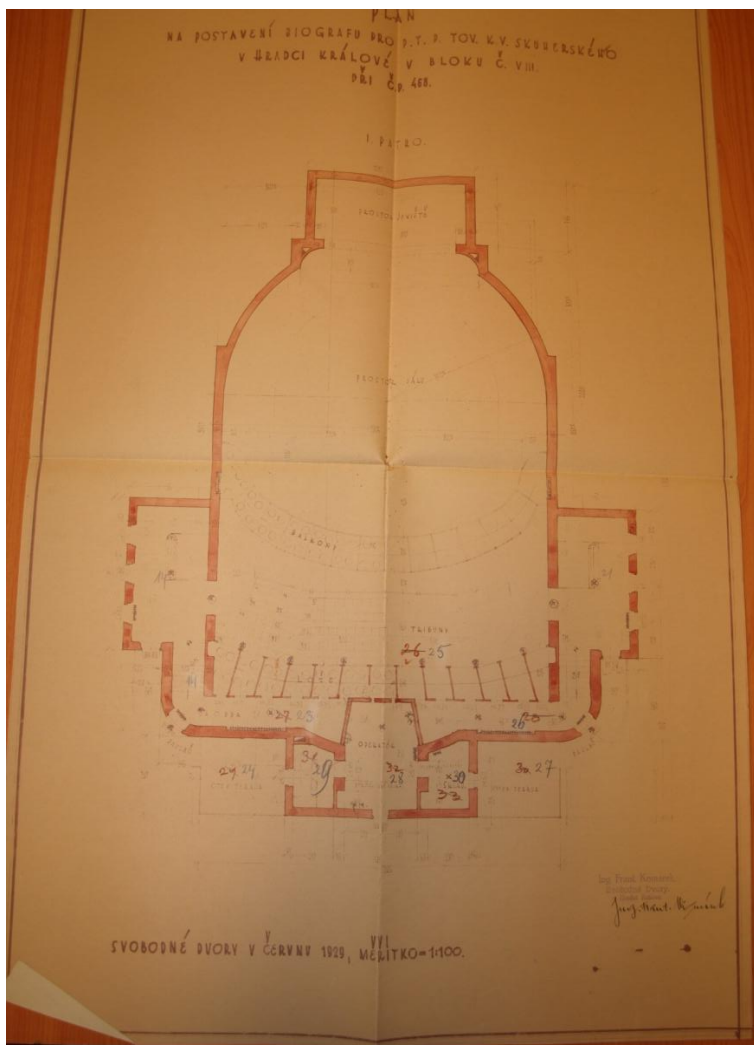
Osvěta lidu, 1929-1940

Příloha č. 1:

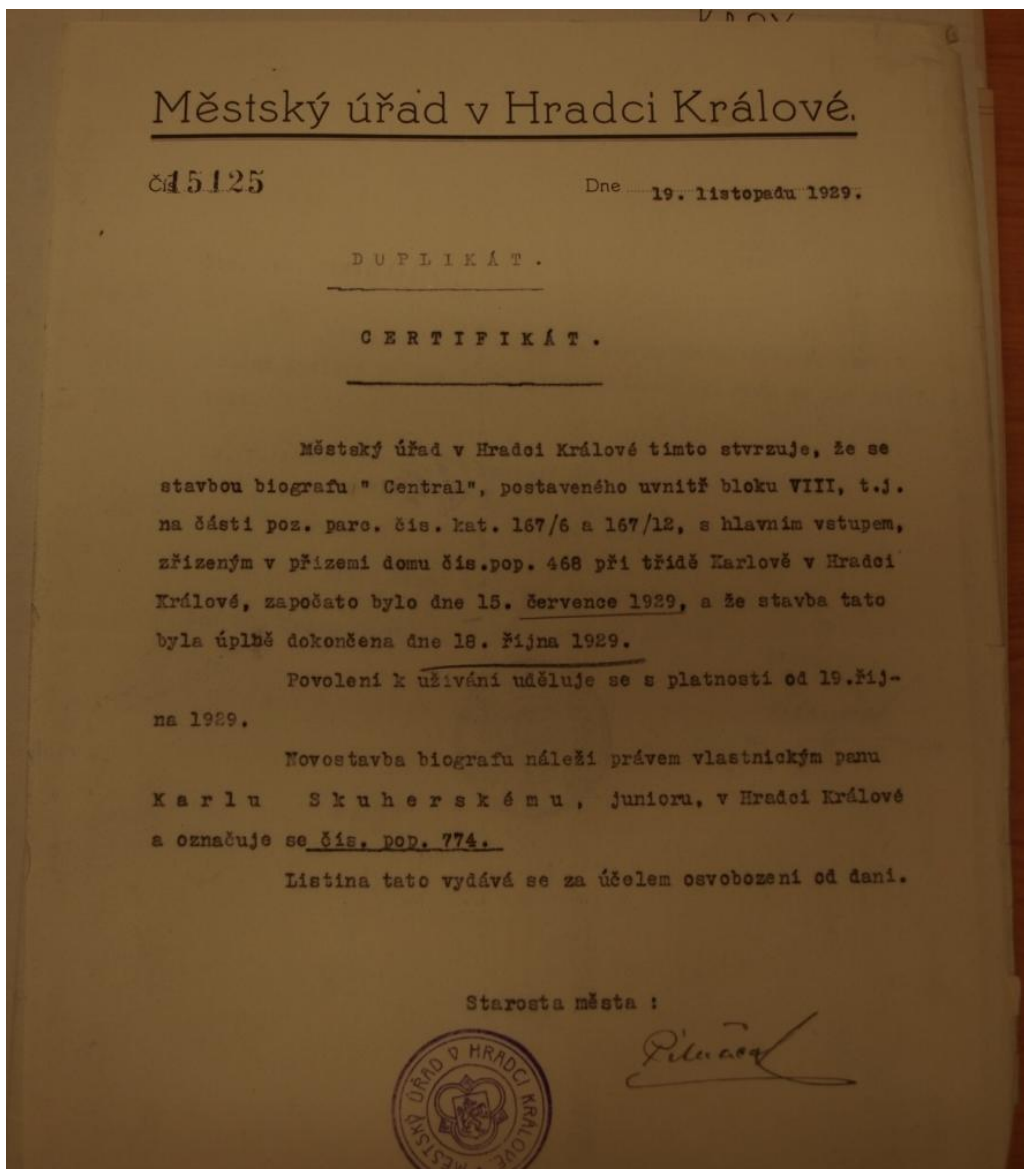

SOkA, Hradec Králové, f. Berní správa, k. 107, inv. č. 656, Plán na postavení biografu pro p. t. p. tov. K. V. Skuherského v Hradci Králové v bloku č. VIII. při č. p. 468, Svobodné dvory, červen 1929.

Příloha č. 2:

SOkA, Hradec Králové, f. Berní správa, k. 107, inv. č. 656, Plán na postavení biografu pro p. t. p. tov. K. V. Skuherského v Hradci Králové v bloku č. VIII. při č. p. 468, Svobodné dvory, červen 1929.

SOkA, Hradec Králové, f. Archiv města Hradec Králové, inv. č. 673, Protokoly schůzí městské rady I., 1929, kn. č. 384.

BIO CENTRAL

Podnik Masarykovy ligy proti tuberkulóze.

Od 4. do 6. února rozpustilá Collen Moore zase řadí ve své nejnovější a pikantní veselohře **Šestnáctiletá a její první hřích.** Komédie plná jiskřivého amerického humoru. Pánové, pomozte ubohé Betty hřešit, neboť tato nezkušená dívka chtěla za každou cenu poznati, co je to hřích! — Jako dodatek dobrodružné drama z dalekého severu **Země stříbrných lišek,** nejsensačnější film s Rin-Tin-Tinem.

* * *

Osvěta lidu, XXXIII, č. 10 (5. 2. 1930), s. 3.

Příloha č. 5:

Bio Slavie HRADEC KRÁLOVĚ

Od pátku 4. do pondělí 7. července 1941
Mistrovské dílo Al. Jiráska

LUCERNA

Hrají: Jar. Kšírová, Jar. Beránková, O. Korbelář a j. Mládeži přístupno.

Od úterý 8. do čtvrtka 10. července 1941
Hilde Krahl ve filmu

Milenka, či loutka

V dalších úlohách: Lotte Lang, Wolf Albach-Retty a j. — Mládeži nepřístupno.

Kraj královéhradecký, XXXII, č. 27 (5. 7. 1941) s. 7.

Příloha č. 6:

přístupno.

Bio Viktoria HRADEC KRALOVÍ

Od pátku 31. října 1941
J. Vojta a V. Matulová v novém českém
filmu

Panlata JEZOUSK

Podle románu K. V. Raise. Režie: J. Slavíček. Dále hrají: J. Pivec, L. Boháč, Z. Kabátová, J. Plachta a j. Mládeži přístupno.

Kraj královéhradecký, XXXII, č. 44 (1. 11. 1941), s. 6.

Příloha č. 7:

Fotografie kina Centrál: Gabriela Duchoňová, 12. 1. 2011.